

- Energetika islohotidagi navbatdagi vazifalar ko'rib chiqildi
- Prezident Shavkat Mirziyoyev huzurida 26-oktabr kuni energetika bozori regulyatori faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari bo'yicha taqdimot o'tkazildi.
- So'nggi yillarda 22 ta yangi elektr stansiyasi stansiyalar ishga tushirildi. Elektr generatsiyasi tizimiga ilk bor xususiy kapital jalb qilinmoqda.
- Hozirgi kunda jami quvvatlar 85 milliard kilovatt soatga yetgan. Kelgusi yillarda yana 20 gigavattlik quvvatlarni ishga tushirish mo'ljallangan. Yetti milliard dollar xususiy sarmoya evaziga 9 gigavatt quvvat yaratish rejalashtirilgan.
- Batafsil: <https://uzgidro.uz/news/view/5226>

**“TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ XO`JALIGINI
MEXANIZATSIYALASH MUHANDISLARI INSTITUTI”
MILLIY TADQIQOT UNIVERSITETI**

FAN

**GIDROENERGETIK
QURILMALARDAN FOYDALANISH**

MAVZU

17

**Gidroenergetik qurilmalardan texnik
foydalanish.**

**ERGASHEV RUSTAM
RAHIMOVICH**

**Nasos stansiyalari va
gidroelektrostansiyalar
kafedrası professorı ,t.f.d.**

Reja:

- 1. Hidroelektrostansiyani ekspluatatsiya qilishga qoyiladigan talablar.
- 2. Hidroenergetik qurilmalardan texnik foydalanishni tashkil etish.
- Adabiyotlar:
  - 1. Muxammadiyev M.M., Nosirov F.J., Avazov K.J. Hidroenergetik qurilmalarni ishlatish. O'quv qo'llanma. – T.: “Fan va texnologiya”, 2015, 192 b.
  - 2. Bakiyev M., Kaveshnikov N., Tursunov T. Hidrotexnika inshootlaridan foydalanish. T.: TIMI, 2011, 442 b.
- Internet saytlari;
- www.uzgidro.uz ; <http://www.ziyo.edu.uz>

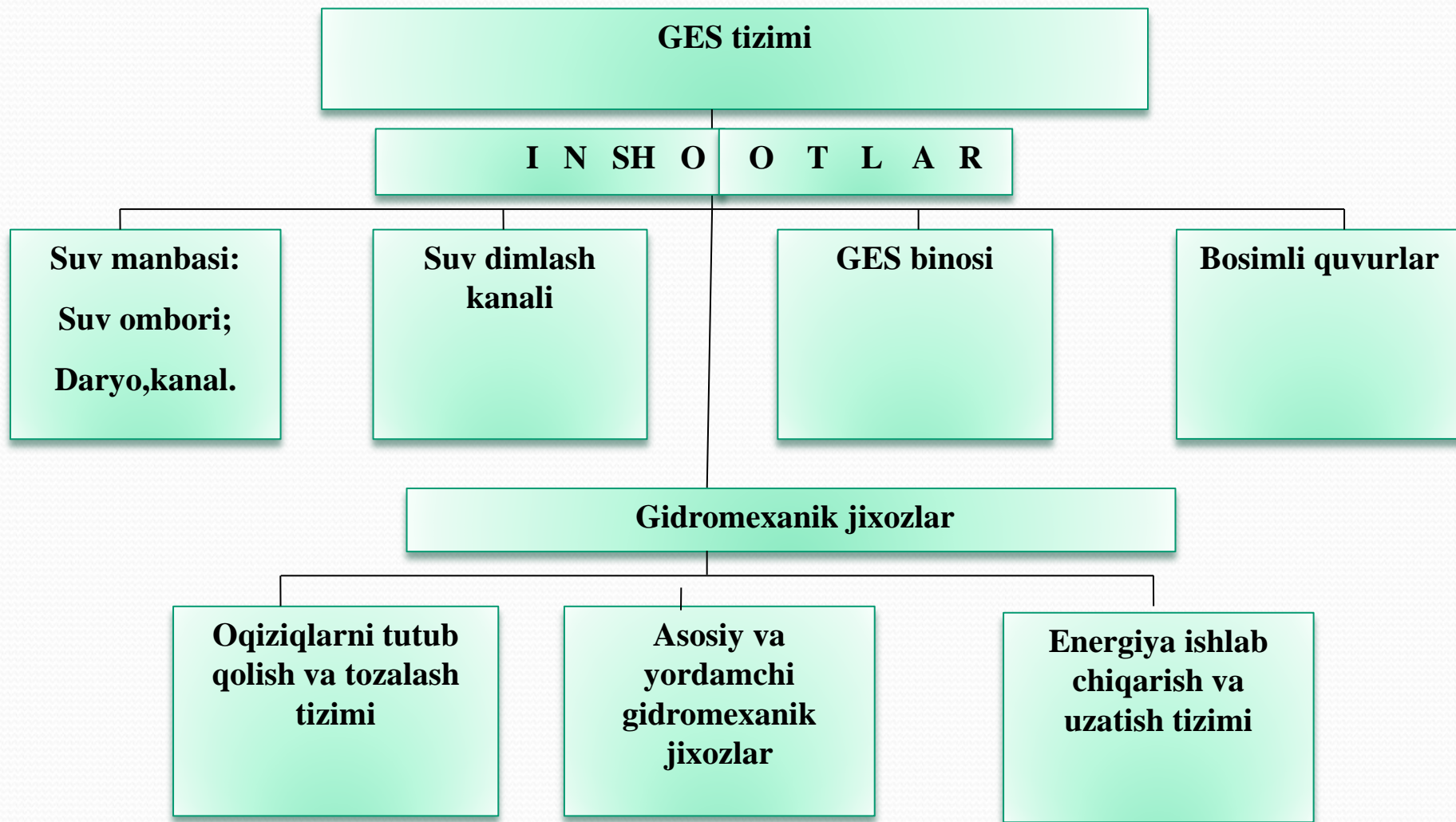
Mavzuning maqsadi:

- Hidroelektrostansiyada energiyani ishonchli va talab darajasida ishlab chiqarisni ta'minlashga gidroenergetik qurilmalardan texnik foydalanisni tog'ri tashkil etib erishiladi. Natijada tizimning texnik xolati talab darajasida boladi.

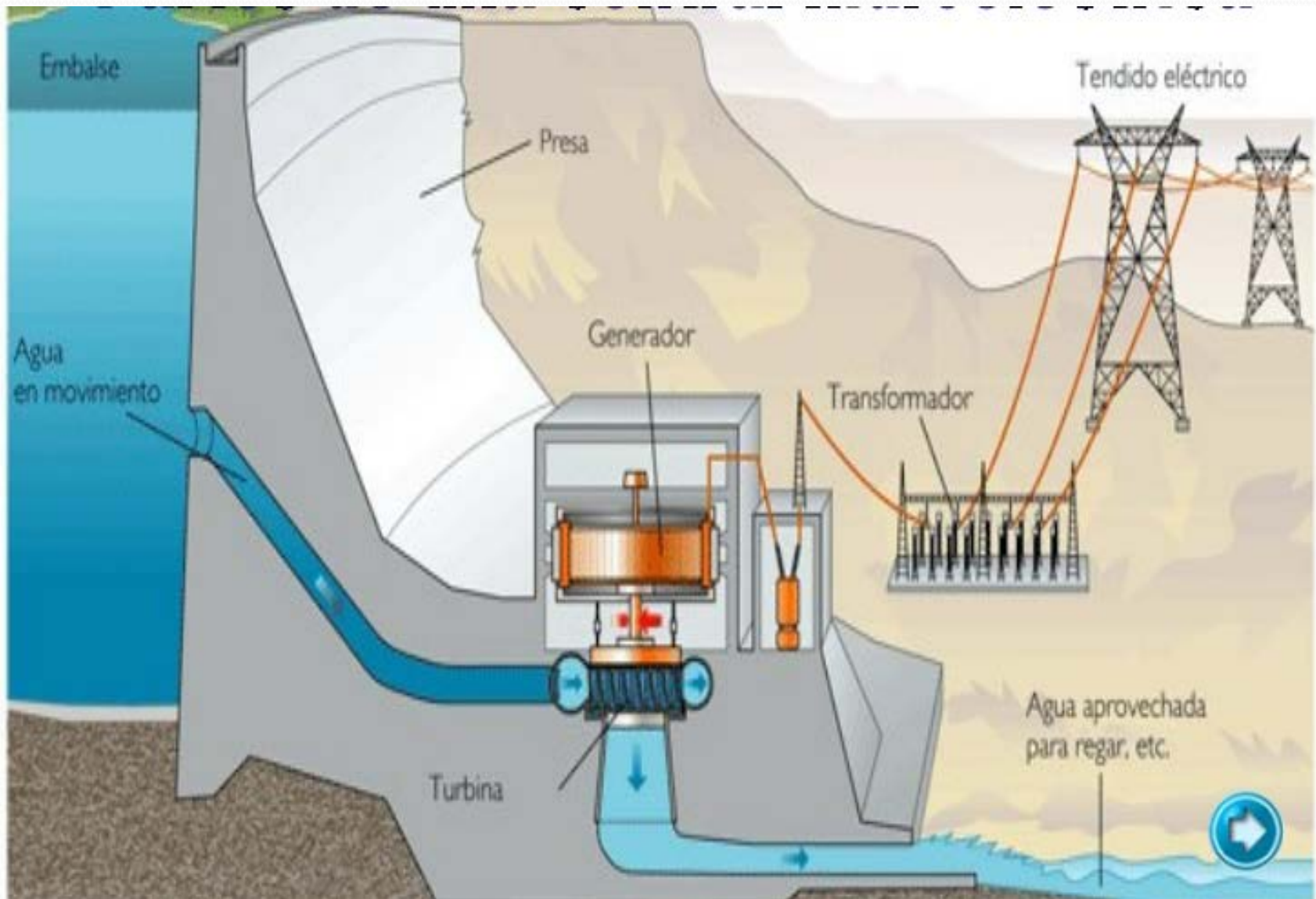
GESNING UMUMIY KO'RINISHI

ЧИРЧИҚ ГЭСЛАР КАСКАДИ
ТАРКИБИДАГИ
ТОВОҚСОЙ ГЭС (ГЭС-8)

GES bino va jixozlarining umumiy korinishi.

Gidroelektrostansiya mashina zali

Gidroelektrostansiyalarni texnik ekspluatatsiyasi:

Gidroagregatlarni ishochli va xafsiz ishlashini ta'minlashga qaratilgan ishlarni o'z ichiga olib quyidagilardan tashkil topadi

- Gidroagregatlarga texnik xizmat korsatish;
- Gidroagregatlarni joriy va kapital ta'mirlash.

Texnik ekspluatasini tashkil etish xujjatlari:

1. GES agregat va jixozlarning bajargan ishlari bo'yich olingan ma'lumotlar;
2. Har bir agregatni va jixozni ishga tushirilish vaqti va ta'mirlangan vaqti;
3. Jixoz holati va o'tkasilgan TXK to'g'risida ma'lumot;
4. GESning ishlash grafigi va tartibi bo'yicha ma'lumot.

Texnik xizmat ko'rsatishning asosiy maqsadi:

- tizimning ishonchli ishlashini ta'minlash;
- GESning kafolatli elektr energiyasini ishlab chiqarishini ta'minlash;
- moddiy mablag'ni iqtisod qilish va moddiy texnik sarflarni kamaytirish.

Texnik foydalanish quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- jixozlarga texnik xizmat ko'rsatish;
- jixozlarni rejali ta'mirlash;
- ta'mirlash turi va davomiyligi bo'yicha ma'lumotlarni to'plash va taxlil qilish.

Cho'michli gidroturbina

Radial o'qli turbina ishchi g'ildragi

Parraklari buriluvchan ishchi g'ildirak

Generatorni qisimlarga ajratish

GES agregatlarini qismlarga ajratish

2021/1/6 10:11

Texnik xizmat ko'rsatishning asosiy vazifasi:

- qurilma va jixozlarning xolatini aniqlash va baxolab bajariladigan ishlar rejasini tuzish;
- texnik xizmat ko'rsatish ta'mirlash ishlarini olib borish uchun zamonaviy usullarni va texnologiyalarni tatbiq etish;
- TXK va ta'mirlashning kompleks mexanisasiyalashgan va ilg'or texnologiyalarni tatbiq etish;
- TXK va ta'mirlashning sifatini nazorat qilish va ta'minlash;
- Ta'mirlash vaqtida extiyot qismlar bilan oz vaqtida ta'minlash;
- TXK va ta'mirlash ishlari otkasilgandan so'ng qurilma va jixoslarning korsatkichlarini texnik xujjatlardagi korsatkichlarga mos kelishini taxlil qilish.

Texnik xizmat korsatish ishlari asosan xodimlar tomonidan olib boriladi va quyidagilarni oz ichiga oladi:

- Foydalanishda bolgan jixozlarni grafik asosida nazorat qilish va sodir bolgan buzilishlarni o'z vaqtida aniqlash;
- Foydalanishda bolgan jixozlarni diagnostika vositalaridan foydalanib xolatini aniqlash;
- Jixozlarda sodir bolgan buzilishlarni oz vaqtida bartaraf etish;
- Nasorat va olchov asboblarning holatini va soz xolatda bolishini nasorat qilish;
- Moylash materiallarini tozalsh va almashtirish ishlarini olib borish;
- Jixozlarni va qurilmalarni maxkamlash va qotirish joylarini nazorat qilish;
- Zahiradagi jixozlar va qurilmalarning xolatini o'rganish va ishga yaroqsiz qismlarni soz holatda bo'lishini ta'minlash.

GESlarda quyidagi talablar bajarilishi ko'zda tutiladi:

- Har bir jixozlar va qurilmalar uchun ishlab chiqarish korxonasi tomonidan qo'yilgan talablarni xisobga olgan xolda texnik xizmat korsatish ishlarining bajarish;
- Texnik xizmat korsatish ishlarini bajaruvchi tashkilotlar va xodimlar bilan shartnomalar tuzich;
- Texnik xizmat korsatish ishlarini oz vaqtida bajarishda nazorat qilish tizimini yolga qoyish;
- Otkasilgan texnik xizmat korsatish ishlarini oz vaqtida va toliq o'tkasilganligini royxatga olinganligi va maxsus jurnallarda qayd etilishni ta'minlash.
- Ko'rsatilgan xujjatlar to'liq xolatda maxsus joyda saqlanadi.

Reja bo'yicha ta'mirlash ishlarini bajarishda quyidagilarni inobatga olish kerak:

- O'tkasiladigan TXK va ta'mirlash ishlarini olib borishni texnik va iqtisodiy tomondan asoslanganligi;
- Reja bo'yicha ta'mirlash ishlarini bajarishda texnik meyoriy xujjatlarda ko'rsatilgan talablarni va meyorlarni inobatga olish;

O'tkasiladigan rejadagi ta'mirlash ishlari quyidagi jixozlar va qurilmalarda o'tkasiladi:

- Asosiy jixozlar va qurilmalar (Gidroturbina, generator, transformator, nasos, elektrodvgatel);
- Yordamchi jixozlar va qurilmalar (tizimlar va elementlar).

Asosiy va yordamchi jixozlarni ta'mirlash ishlari quyidagi korsatkichlar bilan farqlanadi:

- Ta'mirlash ishlarini davomiyligi boyicha;
- Zaxira qismlarini aniqlash va soz holatda bolishini ta'minlash boyicha;
- Ta'mirlash va TXK ishlarini o'tkasish tartibi boyicha;
- Ta'mirlash va TXK ishlarini o'tkasish muddati boyicha;
- Ta'mirlash va TXK ishlarini o'tkasish sarflari jixoz xolatidan kelib chiqib aniqlanadi.

Ta'mirlash va TXK ishlarini o'tkasish boyicha olib boriladigan xujjatlar:

Ta'mirlash va TXK ishlari texnik, texnologik va tashkiliy taqsimlash boyicha ishlab chiqilgan meyoriy va talablar boyicha olib boriladi;

Texnik xujjatlarga quyidagilar kiradi:

Loyixa konstruktorlik (chizma, talablar, foydalanish va ta'mirlash xujjatlari) foydalanish va ayariyalar sodir bolishini oldini olish xujjatlari;

Ta'mirlash va TXK ishlarini olib borishga oid texnologik xujjatlar (yonalish xaritasi, bajariladigan ishlar xaritasi, texnologik qo'llanmalar);

Ta'mirlash va TXK ishlarini olib borishga oid tashkiliy yonaltiruvchi xujjatlar (jadvallar, dasturlar, bayonnamalar, dalolatnomalar).

Ta'mirlash ishlarini bajarishda quyidagilarni inobatga olish kerak:

- gidroelektrostansiyadagi asosiy va yordamchi jixoz - uskunalarni ta'mirlashning kelajakdagi rejasi;
- gidroelektrostansiyadagi asosiy va yordamchi jixoz va uskunalarni ta'mirlashning oylik va yillik rejasi;

Ta'mirlash ishlarini bajarishning rejasini tuzishda:

- gidroelektrostansiya ish rejimi;
- ta'mirlash ishlarini davomiyligi;
- ta'mirlash davrida foydalaniladigan jixozlar va uskunalalar;
- ta'mirlashning maqbul usulini qo'llash;
- kerak boladigan extiyot qismlarni anislash;
- ta'mirlash ishlarini bajaruvch tashkilotlarni aniqlash.

Ta'mirlash ishlarini rejalashtirish uchun asoslar:

Gidroelektrostansiyaning ishlash vaqti (yil davomida soatlarda);

-rapital ta'mirlash davrining meyoriy korsatkichlari (texnik xujjatlarda keltiriladi);

-ta'mirlash ishlarining davomiyligi (kun va soatlarda).

Ta'mirlash ishlari va davri quyidagi korsatkichlar yordamida aniqlanadi:

a) Gidroelektrostansiyaning meyorlar boyicha ishlagan vaqtiga (ishlash vaqti va sharoiti inobatga olinishi kerak);

б) Gidroelektrostansiya jixoz va uskunalarning xolati meyord korsatilgan ishlagan vaqtidan ortib ketgan xolatda yana ishlatilishi uchun ruxsat beriladi (resusining yarmigacha);

в) Gidroelektrostansiya jixoz va uskunalaridan foydalanish vaqti 8 yildan ortiq bolganda kapital ta'mirlash ishlari olib borilishi kerak;

Takrorlash uchun savollar

- 1. GES larning ish sharoitini inobatga olib ta'mirlash rejasini ishlab chiqish va bajarish.
- 2. Hidroelektrostansiya asosiy jixozlaridan foydalanishda ta'mirlash va TXK rejasini ishlab chiqishda talablar.

**“TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ XO`JALIGINI
MEXANIZATSIYALASH MUHANDISLARI INSTITUTI”
MILLIY TADQIQOT UNIVERSITETI**

E'TIBORINGIZ UCHUN RAXMAT!

**ERGASHEV RUSTAM
RAHIMOVICH**

• Nasos stansiyalari va
gidroelektrostansiyalar
kafedrasi professori ,t.f.d.

 71 237 19 57

 + 998 99 875 74 51

erustamrah@umail.uz

Rustam Ergashev